

ERFgoed Noordsche Veld

Rapportage ontwikkelingsplan

**STUDIO NOA
ARCHITECTEN**

Opdrachtgever:

Natuur- en Landschapsboerderij Noordsche Veld
Staatsbosbeheer

Opdrachtnemer:

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB Goor
Postbus 53
Tel.: 0547 26 35 15
e-mail: info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Studio NOA Architecten
Gedempt Hamerkanaal 165
1021 KP Amsterdam
Tel.: 020 723 19 61
e-mail: info@studio.noa.eu

Projectgegevens:

Projectnummer: 7256
Datum: 21 juli 2016
Projectleider: Mark Elshof
Opgesteld:
Christiaan van Hegelsom & Stephan Schorn
Gecontroleerd: Mark Elshof

ERFgoed Noordsche Veld

Rapportage ontwikkelingsplan

**STUDIO NOA
ARCHITECTEN**

INHOUD

AANLEIDING		7
1	UITGANGSPUNTEN	9
1.1	Realisatie ERFgoed op een nieuwe locatie	9
1.2	Invulling ERFgoed Noordsche Veld	9
1.3	Waarom wordt het ERFgoed niet op terrein Donderboerkamp gerealiseerd?	10
1.4	Bestemmingsplan	11
1.5	Ontwikkelingsplan	11
2	ANALYSE PLANGEBIED EN OMGEVING	13
2.1	Locatie en de omgeving	13
2.2	Locatie door de tijd	15
2.3	Beleid in het kort	16
3	TER INSPIRATIE	19
3.1	Raatstructuren	19
4	HET INRICHTINGSPLAN	23
4.1	Structuur in hoofdlijnen	23
4.3	Versterken van de natuurkwaliteit	25
4.2	De verschillende elementen	27
5	BEBOUWING IN RELATIE MET HET LANDSCHAP	33
5.1	Evolutie cultuurhistorische boerderij-typologie	33
5.2	Symbiose gebouw en omgeving	37
6	BEELDKWALITEIT VAN DE BEBOUWING	41
6.1	Stedenbouwkundig en landschappelijke situering	41
6.2	Massa en vorm	41
6.3	Materiaal-, kleurgebruik en detaillering	43
6.4	Bijbehorende bouwwerken (<i>aan- en uitbouwen, bijgebouwen</i>)	43
6.5	Dakopbouwen en dakkapellen	45
6.6	Overkappingen (<i>incl. carports</i>)	45

AANLEIDING

Aanleiding ontwikkeling ERFgoed Noordsche Veld

Het Noordsche Veld staat letterlijk en figuurlijk bol van de verhalen. Het gebied krijgt binnenkort de status van archeologisch monument, met name vanwege de gaaf bewaard gebleven sporen uit de IJzertijd. Maar wat het gebied juist bijzonder maakt zijn de zichtbare sporen uit diverse perioden van de Drentse cultuurhistorie. Nagenoeg alle Drentse landschappen zijn er terug te vinden binnen een straal van vijf kilometer.

In de buurt van het Noordsche Veld willen Staatsbosbeheer en Peter en Marianne van Wijk (Natuur- en Landschapsboerderij Noordsche Veld) binnen het ERFgoed al die verhalen beleefbaar maken. Hierbij wordt samengewerkt met diverse andere organisaties zoals de Zorgboerderij Prins en de PeerGroup van het aangrenzende Donderboerkamp. Ten behoeve van het project is theehuis De Bosrand aangekocht. Dit theehuis wordt verplaatst naar de zuidzijde van de weg Norg-Donderen.

1.1 Realisatie ERFgoed op een nieuwe locatie

Het ERFgoed Noordsche Veld wordt direct ten westen van Donderboerkamp gerealiseerd. Het ERFgoed krijgt hiermee een poortfunctie richting het natuurgebied. Er zijn hier momenteel reeds parkeerplaatsen aanwezig, en er liggen wandel- en fietspaden (en een fietsroute). Het plangebied ligt aan een oude verbindingsweg die is opgeheven, maar die nog wel goed zichtbaar is in het landschap. De nieuwe locatie heeft daarbij een grote meerwaarde ten opzichte van de huidige locatie van het theehuis De Bosrand, omdat de Norgerweg en het ontbreken van een toereikende parkeermogelijkheid belangrijke obstakels vormen voor de toegankelijkheid van het gebied. De directe omgeving van de nieuwe locatie biedt de mogelijkheid om meer toezicht te houden op de te ontwikkelen speelnatuur. Daarnaast biedt de locatie ook meer mogelijkheden om het gebied te beleven en activiteiten te laten starten vanaf het ERFgoed. Vanwege de ligging aan de Norgerweg is de huidige locatie van De Bosrand daar minder geschikt voor.

1.2 Invulling ERFgoed Noordsche Veld

Deze paragraaf beschrijft uitgangspunten van het plan. Het gaat daarbij om de betreffende functies, de te realiseren bebouwing, de ontsluiting en het parkeren.

Functies

De invulling van het ERFgoed is een andere dan theehuis De Bosrand. Naast de horecafunctie is deze meer educatief- en beleevingsgericht. Het hart van het plan is het zogenaamde speelERF, een vorm van speelnatuur die kinderen spelenderwijs laat kennismaken met de rijke cultuurgeschiedenis en de natuur in het gebied. Hierbij worden natuurbelevingsobjecten zoals bijvoorbeeld een blote voetenpad, klauterplek en waterplaats gerealiseerd. Daarnaast komt er een informatiecentrum met een expositie over het landschap, een inpandig winkeltje waar de gebruikte streekproducten van de kaart worden verkocht en er worden thematische evenementen georganiseerd waar de natuur en het landschap steeds centraal staat. Denk daarbij aan het verhalenfestival of een IJzertijd dag. Het ERFgoed moet bovendien een kenniscentrum worden voor natuurbeheer in het cultuurlandschap. Scholen uit de omgeving hebben op het ERFgoed een Buitenlokaal waar biologie-, aardrijkskunde- en geschiedenislessen worden verzorgd. Daarnaast komt er ook een horecavoorziening, een bedrijfswoning en wordt er een beheerkantoor van Staatsbosbeheer gerealiseerd. Dit beheerkantoor is ter vervanging van het beheerkantoor in Langelo en Veenhuizen. Voor de nieuwe beheereenheid Kop van Drenthe is namelijk een groter pand benodigd. Daarnaast wil Staatsbosbeheer graag beter zichtbaar

zijn, midden in de terreinen die ze mag beheren. Dat is nu, in Langelo, niet het geval. Aan de rand van het Noordsche Veld is dat zeker wel zo. Voorlopig blijft Staatsbosbeheer echter ook aanwezig met een bijkantoor in Veenhuizen.

Met deze functies ontstaat een cluster dat samen het ERFgoed Noordsche Veld vormt.

Bezoekers

Met de invulling van de functies is de verwachting dat er op termijn (na 2020) jaarlijks ongeveer 25.000 unieke bezoekers naar het ERFgoed komen. Het gaat hierbij om bezoekers van de beschreven activiteiten en de passanten die nu ook het huidige theehuis bezoeken. Het gemiddelde aantal bezoekers per openingsdag van de horeca wordt ingeschat op 75. Tijdens de schoolvakanties worden de activiteiten georganiseerd waardoor er in die periodes relatief meer bezoekers komen. Ter vergelijking trekt de jaarlijkse zomerfair in theehuis de Bosrand ongeveer 3.000 bezoekers per weekend. Bij de open dag van het voormalige munitieterrein kwamen ongeveer 1.000 bezoekers.

Bebouwing

De bedrijfswoning krijgt een oppervlakte van maximaal 150 m² met een bijgebouw van maximaal 30 m². Voor het publieksgebouw (het bedrijfsgebouw) betreft de oppervlakte maximaal 175 m² met bijbehorend terras van minimaal 100 m². Het beheerkantoor krijgt een oppervlakte van maximaal 215 m². De gebouwen worden passend in het landschap en waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen en energiebronnen.

Parkeren en ontsluiting

Het ERFgoed Noordsche Veld maakt gebruik van de bestaande ontsluiting. Dit betreft echter een smalle weg, welke niet geschikt is voor verkeer in twee richtingen. Daarom moeten er enkele passeerhavens gemaakt worden.

Om het aantal benodigde parkeerplaatsen te bepalen is onder andere gekeken naar de huidige situatie. Alleen op hele drukke dagen (incidenteel) staat de parkeerplaats bij De Bosrand en de huidige parkeerplaats van Staatsbosbeheer

vol. Dit betreft in totaal 50 plekken. Met de voorgenomen ontwikkeling wordt een kleine toename in parkeerbehoefte verwacht. Dit betreffen ook 6 extra plekken voor het beheerkantoor van Staatsbosbeheer. Hierbij geldt echter wel weer dat deze 6 benodigde plekken in het weekend (op de drukke toeristische tijden) niet nodig zijn. Met betrekking tot parkeren wordt er daarom van uitgegaan dat 40 permanente plekken voldoende zijn. Daarnaast moet er ruimte zijn voor een overloop van 30 parkeerplekken, die incidenteel gebruikt kunnen worden gebruikt. Bussen in verband met het bezoek van klassen/groepen kunnen tijdelijk parkeren op het terrein van Donderboerkamp.

1.3 Waarom wordt het ERFgoed niet op terrein

Donderboerkamp gerealiseerd?

Het ERFgoed Noordsche Veld wordt niet op het terrein van Donderboerkamp gerealiseerd. De realisatie staat (behoudens samenwerking en eventueel opslag voor Staatsbosbeheer) helemaal los van de ontwikkelingen op het terrein van Donderboerkamp zelf.

Waarom kan realisatie niet op terrein Donderboerkamp?:

- *De uitstraling en het gebruik van het terrein*
De zorgboerderij op Donderboerkamp is een belangrijke gebruiker. Door de week, van 8 tot 17 uur, zijn er cliënten aanwezig. Deze cliënten dienen vanwege de aard van hun zorgvraag over een “besloten” werkomgeving te beschikken. Wanneer het ERFgoed op het terrein gevestigd wordt, vindt er verkeer van klanten/ bezoekers plaats op het terrein die niet samengaan met de zorgvraag van de cliënten.
- *De beschikbaarheid van de bunker*
Op dit moment zijn er onvoldoende bunkers op het terrein beschikbaar om er de functies van het ERFgoed te vestigen.
- *De huidige omgevingsvergunning*

De omgevingsvergunning van Donderboerkamp (Kunst- en cultuurlandgoed) geeft geen ruimte voor de functies van het ERFgoed. Voor de toekomstbestendigheid van de samenwerking is het belangrijk dat iedere organisatie zijn eigen bedrijfsvoering kan uitvoeren. Wanneer één organisatie omvalt moet niet een andere organisatie daar in mee getrokken worden, ook niet op vergunningtechnisch gebied.

- *Het terrein is niet in eigendom*
Het terrein is niet in eigendom van Staatsbosbeheer of van de Natuur- en Landschapsboerderij, maar in eigendom van Donderboerkamp bv.
- *Het terrein in de eerste strook achter de woningen aan de Norgerweg*
Op het terrein van Donderboerkamp is in de eerste strook (achter de woningen aan de Norgerweg) wel een bouwvlak aangegeven. Hier is voor de toekomst een bedrijfsgebouw met woning gepland voor de zorgboerderij. Het is niet mogelijk om hier Het ERFgoed te vestigen omdat dan de functies van deze twee bedrijfsvoeringen met elkaar botsen (rust voor zorgcliënten en aanloop klanten ERFgoed). Overigens is deze grond ook niet in eigendom.

1.4 Bestemmingsplan

Op het plangebied is het bestemmingsplan 'Buitengebied Noordenveld' van toepassing. Het plangebied heeft de enkelbestemming 'Natuur' en de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2'. Het voorgenomen plan past niet binnen deze geldende enkelbestemming. Hiertoe is een herziening van het bestemmingsplan noodzakelijk.

Het theehuis heeft in hetzelfde bestemmingsplan de enkelbestemming 'Horeca' en de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2'. Er is momenteel 99 m² aan bedrijfsgebouwen aanwezig. Daarnaast biedt de enkelbestemming 'Horeca' de mogelijkheid om een bedrijfswoning te realiseren van ten hoogste 150 m² en bijgebouwen bij de bedrijfswoning van ten hoogste 100 m². Het plan is om hier de bestaande gebouwen te slopen, de locatie (inclusief parkeerplaatsen met een oppervlakte van 1.116 m²) te saneren en de locatie natuurlijk in te richten. De locatie krijgt daarmee de bestemming 'Natuur'. Overigens worden ook de huidige parkeerplaatsen van Staatsbosbeheer in het plangebied gesaneerd (met een oppervlakte van 530 m²).

1.5 Ontwikkelingsplan

Ten behoeve van het voorgenomen plan is het voorliggende ontwikkelingsplan opgesteld. Dit ontwikkelingsplan bevat een inrichtingsplan (inclusief een analyse) en een beeldkwaliteitsplan met enkele schetsontwerpen van de bebouwing. Het ontwikkelingsplan betreft daarmee de vertaling van de genoemde uitgangspunten van het plan, in een inrichtings- en beeldkwaliteitsplan.

Afbeelding 1. Ligging plangebied in de omgeving

2

ANALYSE PLANGEBIED EN OMGEVING

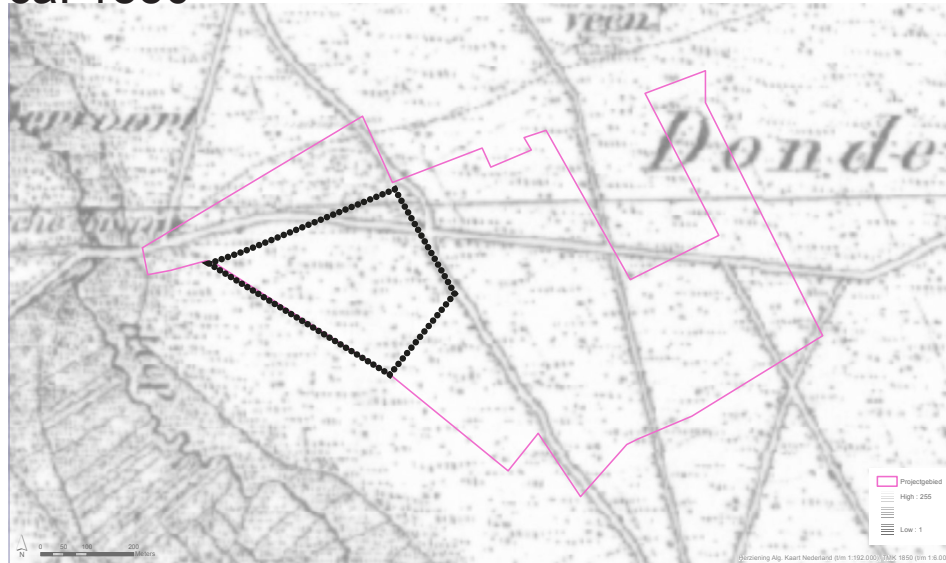
2.1 Locatie en de omgeving

De locatie is gelegen in het buitengebied van het toeristische dorp Norg, in de regio Groningen-Assen en centraal in de stedendriehoek Groningen, Assen en Drachten. Het plangebied ligt direct ten westen van Donderboerkamp. Donderboerkamp is de werknaam voor de invulling van het voormalige munitiemagazijncomplex Donderen. Rond het plangebied liggen de natuurgebieden Het Noordsche Veld en de Peestermaden. In deze natuurgebieden liggen wandel- en fietspaden waar veel gebruik van wordt gemaakt.

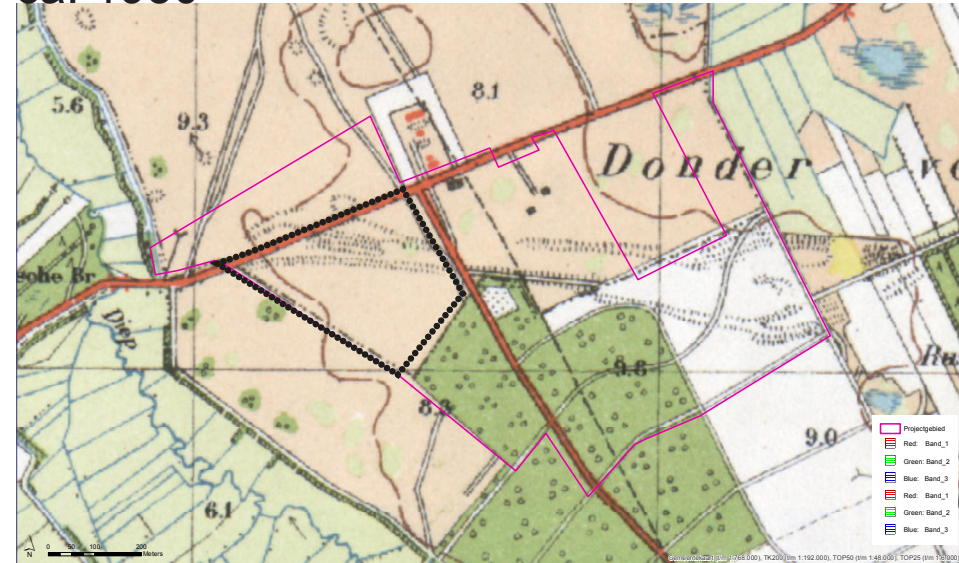
Het plangebied bestaat uit parkeerplaatsen (circa 20 plekken) en natuur. De natuur maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het plangebied is bereikbaar via een bestaande ontsluiting en wordt, met name in de weekenden, veel gebruikt als startpunt van wandel- en fietstochten in de natuur.

Aan de overkant van de weg ligt theehuis De Bosrand die niet meer voldoet aan de huidige standaard. Het bestaat uit één hoofdgebouw met restaurant en keuken, een toiletgebouw en een gebouw met een spoelkeuken en voorraadruimte. Daarnaast wordt er bij het theehuis geparkeerd door bezoekers.

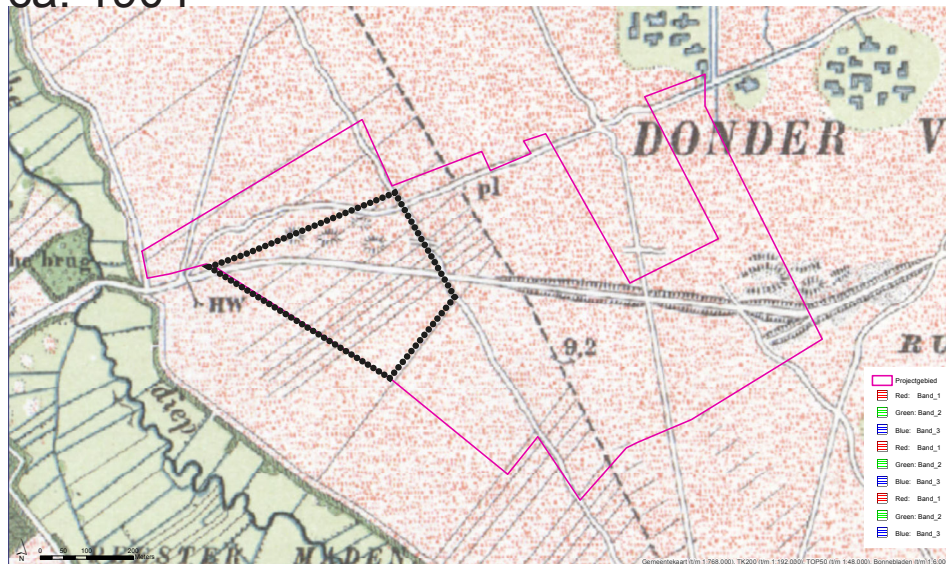
ca. 1850

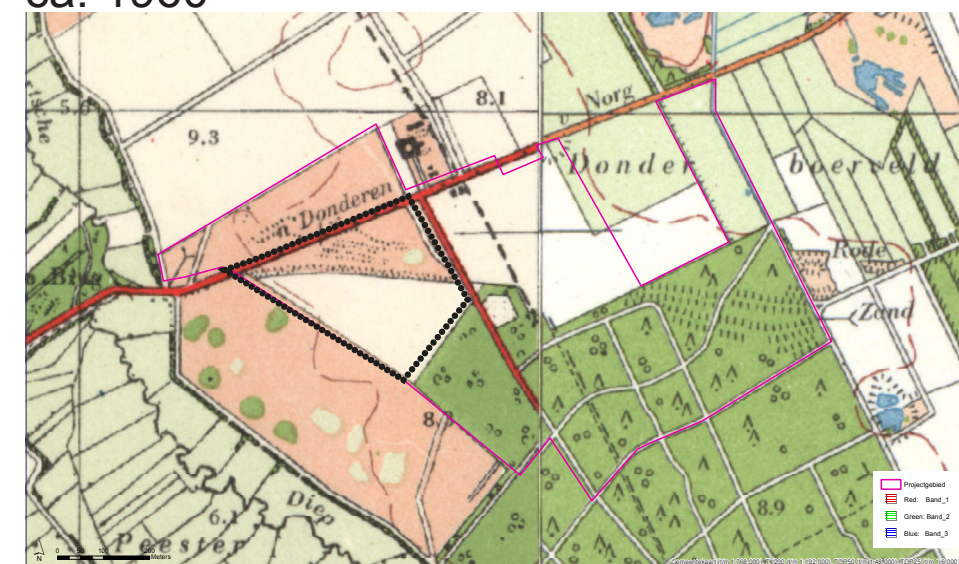
ca. 1950

ca. 1904

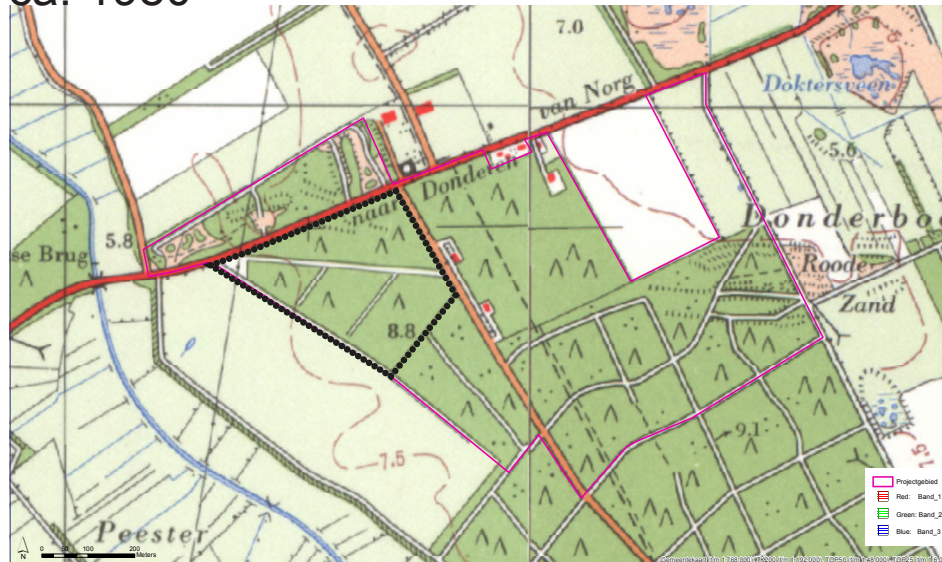

ca. 1960

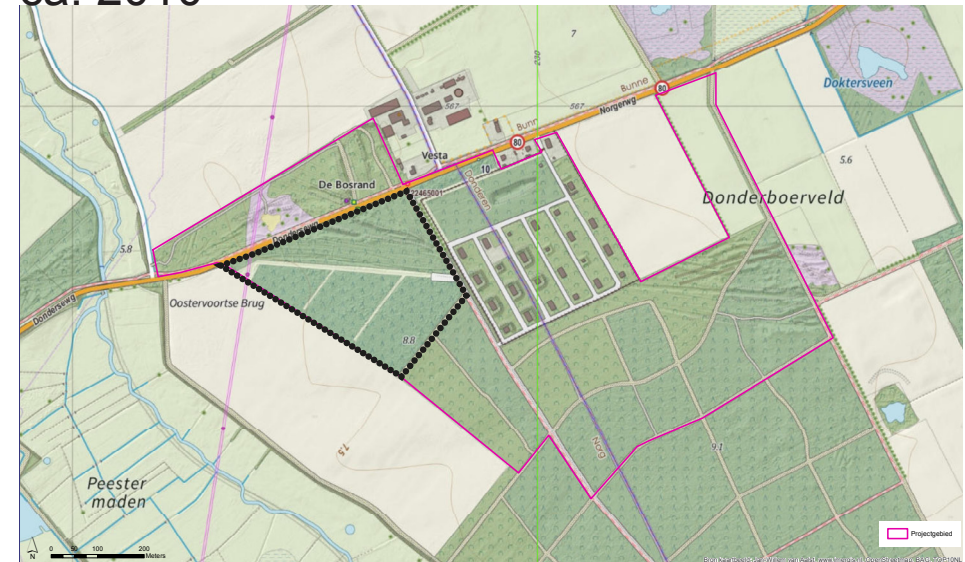

Afbeelding 2. Historische kaarten reeks

ca. 1980

ca. 2010

ca. 1997

2.2 Locatie door de tijd

Op de kaart van ca. 1850 is een oude wegenstructuur van Norg naar Donderen zichtbaar. Tevens is het beekdal goed te onderscheiden. Op de kaart van ca. 1904 is reliëf in het noordelijke perceel zichtbaar. Ook is te zien dat het grondgebruik heide is. Rond 1950 is de heide verder ontgonnen en zijn productiebossen (groen) en enkele akkers (wit) rondom het plangebied zichtbaar. Het plangebied bestaat nog steeds uit heideveld. Op de kaart van ca. 1960 is de verandering van heide naar akker binnen het plangebied zichtbaar. De heide in de omgeving verdwijnt langzamerhand. Op de kaart van ca. 1980 is het volledige plangebied bebost. De heide is zo goed als verdwenen en heeft plaatsgemaakt voor agrarische gronden of productiebos. Op de kaart van ca. 1997 verschijnt de bebouwing van het militaire complex Donderen.

2.3 Beleid in het kort

In deze paragraaf wordt beknopt het relevante overheidsbeleid benoemd. Met dit beleid is rekening gehouden bij de uitwerking van het plan in een inrichtings- en beeldkwaliteitsplan. In bijlage 1 is een uitgebreidere beleidsanalyse toegevoegd.

Recreatie

Vrijtijdseconomie is een belangrijke economische pijler voor Drenthe. Drenthe moet aantrekkelijk blijven voor recreanten en toeristen. Van provinciaal belang (zoals verwoord in de Omgevingsvisie Drenthe 2014) is het verbeteren en vernieuwen van het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en van de toeristisch-recreatieve infrastructuur.

De gemeente Noordenveld zet in op uitbundig gele, gezellig lime en ingetogen aqua belevingswerelden. Initiatieven voor andere belevingswerelden sluit de gemeente niet uit, als deze initiatieven van toegevoegde waarde zijn op het huidige vrijetijdsproduct. De gemeente faciliteert, stimuleert en verbindt bij nieuwe initiatieven op het terrein van toerisme en recreatie. Nieuwe ondernemers zorgen ervoor dat er een ruimere keus is en dat daardoor ook de interesse voor het bestaande aanbod aan voorzieningen toeneemt.

De gemeente Noordenveld heeft de ambitie om de Drentse fietsgemeente te worden. Om deze ambitie te realiseren worden initiatieven ter bevordering van de (fiets)recreanten in de gemeente ondersteund. Het Erfgoed biedt voorzieningen voor deze recreanten.

Dit voorliggende plan sluit aan op deze provinciale en gemeentelijk doelstellingen.

Landschap en natuur. Omgevingsvisie Drenthe 2014

Met de Omgevingsvisie Drenthe 2014 zijn kernkwaliteiten aangegeven op kaarten. Als bij een ruimtelijk plan kernkwaliteiten betrokken zijn, dient in het ruimtelijk plan te worden uiteengezet dat met het desbetreffende plan wordt bijgedragen aan behoud en ontwikkeling van de bij het plan betrokken kernkwaliteiten. Enkele kernkwaliteiten zijn van belang voor het inrichtingsplan

ERFgoed Noordsche Veld. Dit betreffen de volgende kernkwaliteiten:

1. Kernkwaliteit landschap: Essendorplandschap
 - Van provinciaal belang is dat de essen behouden blijven en waar mogelijk worden versterkt. Dit betreffen de kenmerkende open ruimtes die veelal zijn omgeven voor esrandbeplanting.
 - Van provinciaal belang is tevens dat het onbebouwde gebied met kleinschalige beplantingsstructuren en beekdal(rand)beplanting behouden en waar mogelijk versterkt worden.
2. Kernkwaliteit aardkundige waarden: Hoog beschermingsniveau: beschermen
 - Aardkundige waarden zijn natuurlijke variaties in het aardoppervlak van geomorfologische, geologische, bodemkundige verschijnselen en/of processen die onder andere onder invloed van wind en water gebeuren. Onder aardkundige waarden vallen bijvoorbeeld veentjes, pingoruïnes, stuwwallen, zandkoppen en (micro en macro)reliëf. Aardkundige waarden die bijdragen aan het specifieke Drentse karakter wil de provincie behouden en waar mogelijk herstellen zonder daarbij het normale landbouwkundig gebruik te belemmeren. In de gebieden waar een hoog beschermingsniveau geldt, staat de provincie ontwikkelingen alleen toe als aardkundige kwaliteiten en kenmerken worden behouden. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de aardkundige waarden vormt het vertrekpunt.
3. Kernkwaliteit Cultuurhistorie: Essendorplandschap rond Norg
 - Ambitie is het in stand houden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap. Deze karakteristiek uit zich in een zichtbare ruimtelijke samenhang tussen esdorp, es, beekdal en veld, met bijbehorend microreliëf en beplantingselementen als houtwallen, esrandbosjes en middeleeuwse gebruiksbossen. Bovendien kent het esdorpenlandschap een grote tijdsdiepte, wat blijkt uit zichtbare en

onzichtbare (pre)historische bewoningssporen als nederzettingen, grafmonumenten en celtic fields.

- Ambitie is het vasthouden en zorgvuldig doorzetten van de ruimtelijke opzet van de esdorpen. Deze opzet wordt getypeerd door een vrije ordening van bebouwing en boerderijen, afwisseling tussen bebouwde plekken en open ruimtes en doorzichten naar het omliggende buitengebied.
 - Ambitie is het behouden van de openheid van de brede beekdalen als contrast met hun scherpe begrenzingen in de vorm van houtwallen en bossen.
4. Kernkwaliteit Natuur: Ecologische Hoofdstructuur
- Ten behoeve van deze ligging in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) wordt onderzocht of het voorgenomen plan tot significant negatieve effecten op de EHS leidt.

Landschap en natuur, landschapsbeleidsplan

Het Landschapbeleidsplan van de gemeente Noordenveld (vastgesteld in 2003) is een plan dat een kader vormt voor alle maatregelen die betrekking hebben op natuur en landschap. De volgende relevante uitgangspunten gelden:

- Het behouden, versterken en herstellen samenhangen van cultuurhistorische, landschappelijke en aardkundige waarden, waaronder het behouden en herstellen van het besloten esdorpenlandschap van het gebied Norg en de samenhang tussen de verschillende landschappelijke en cultuurhistorische elementen.
- Het vergroten van de herkenbaarheid van het landschap door de karakteristieke beeld en landschapsstructuur in een gebied te herstellen en te versterken.
- Een kader ontwikkelen voor nieuwe functies en uitbreidingen in het buitengebied.
- Door karakteristieken uit het landschap terug te laten komen in het stedenbouwkundig plan, verwerft het nieuwe plan herkenbaarheid en

wordt deze op duurzame wijze ingepast

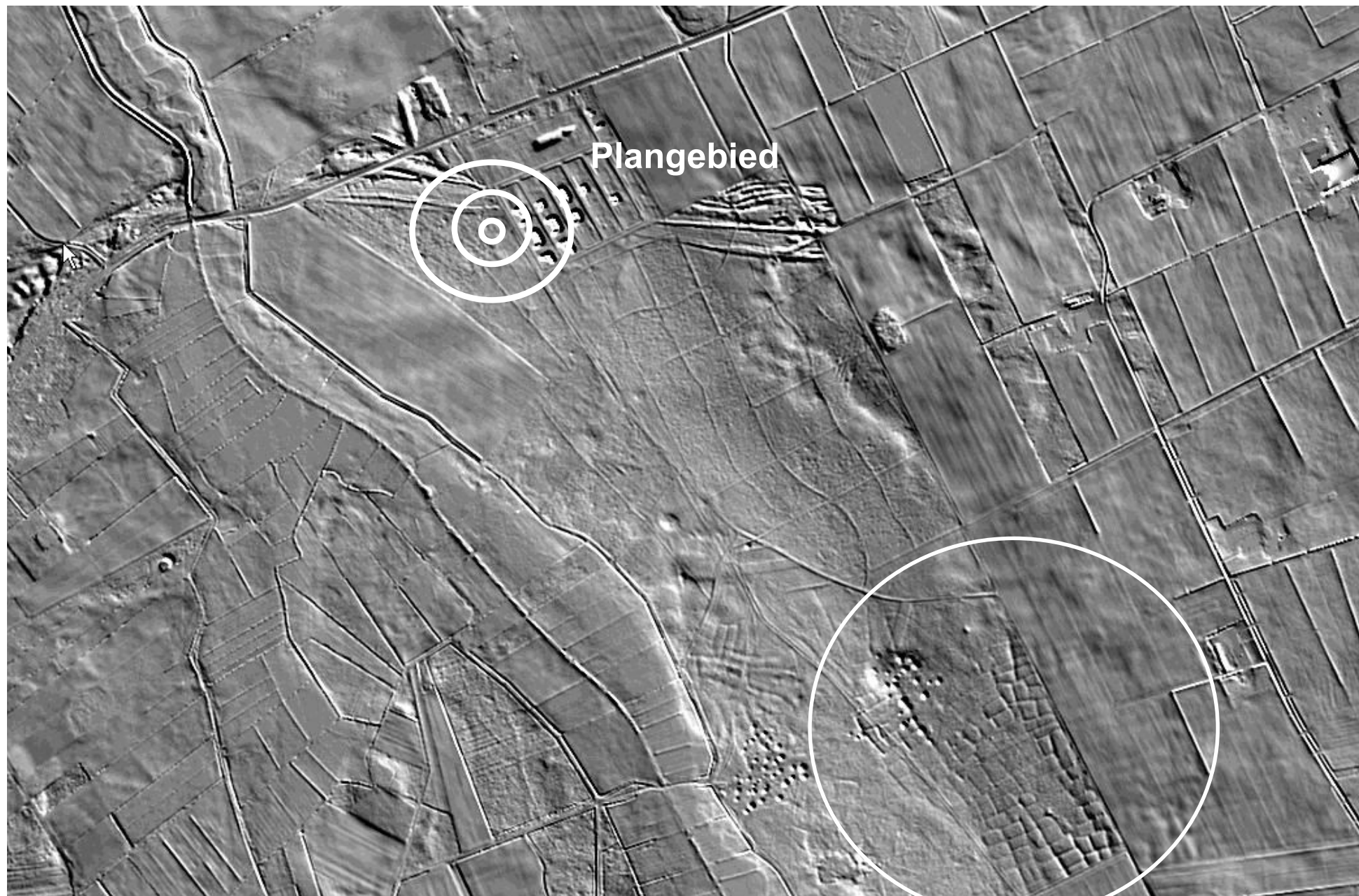
- Het duurzaam veilig stellen van bestaande natuurwaarden, het ontwikkelen van natuur en het verkleinen van de geïsoleerde ligging van natuurgebieden
- Het tastbaar en afleesbaar maken van de geschiedenis van een gebied, bijvoorbeeld door informatievoorziening, recreatieve routes en accenten.
- Het vergroten van belevingswaarde van het landschap.
- Het herstellen van de eigenheid van de verschillende landschapstypen
- Het vergroten van het recreatieve netwerk.
- Het duidelijk maken van cultuurhistorie.
- Het vergroten van cultuurhistorie en archeologische waarden. Landschap verteld over het verleden, door onder andere aandacht voor archeologie, cultuurhistorie en natuur. Streven naar duidelijke informatievoorziening.

Cultuur

De provincie Drenthe is trots op het culturele leven in Drenthe en ziet cultuur als een kerntaak voor de provincie. Met het Drentse cultuurbeleid, zoals weergegeven in de Cultuurnota 2017-2020, wil de provincie het volgende bereiken:

- een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen;
- cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen;
- het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen.

Het voorgenomen plan sluit aan op deze doelstellingen.

Afbeelding 3. AHN (algemene hoogte kaart Nederland) gefilterd om raatstructuren te vinden

3

TER INSPIRATIE

3.1 Raatstructuren

De omgeving van het te ontwikkelen ERFgoed kent vele verhalen. Om de inrichting en de (nieuwe) functies een plek te geven in het gebied is er gezocht naar een aanleiding in het verleden. Al zoekende op historische kaarten en de actuele hoogtekaart werden wij geïnspireerd door de raatstructuren. De huidige (nog nauwelijks zichtbare) structuren in het veld verbergen een afwisselend extensief cultuurlandschap wat zich door de eeuwen heeft ontwikkeld. Juist deze structuur en de geschiedenis wordt in dit plan aangegrepen om de toekomstige inrichting vorm te geven.

Afbeelding 4. Schilderij raatstructuren (een mozaïek van verschillende gebruiken)

Afbeelding 5. Een historische kaart met raatstructuren

Uitsnede tekst Michel Hegener "Archeologie van het landschap":

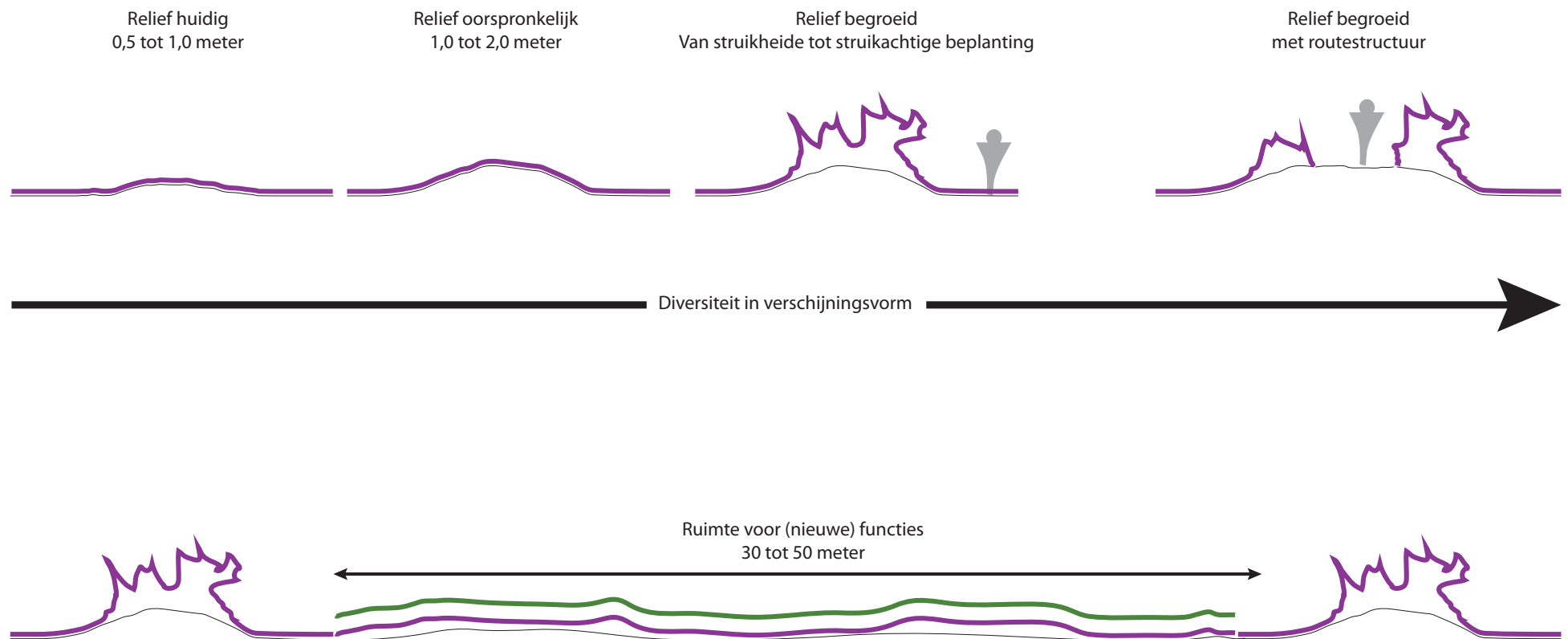
"Brongers bracht de wallen bij Vaassen nauwkeurig in kaart. In het lijnenpatroon wordt de aandacht getrokken door een afwisseling van viersprongen en driesprongen, en dat verschil blijkt van groot gewicht. "Bij die t-kruisingen, daar gebeurt het" aldus Brongers. "Daar botsen oude en nieuwe ontginningsstructuren. Eerst werden grote rechthoekige eenheden van wallen voorzien. En daarop volgde de invulling met kleinere percelen, waarvan de wallen veelal t-kruisingen maakten met de primaire wallen. De wallen zelf zijn na anderhalf millennium erosie vaak niet hoger dan een halve meter, één meter hooguit."

Uitgangspunten raatstructuur:

- Lijnenpatroon;
- T-kruisingen, daar gebeurt het;
- Afwisseling van viersprongen en driesprongen;
- Oude en nieuwe ontginningsstructuren;
- Halve meter tot hooguit een meter hoge walletjes;
- Vlakverdeling van circa 30 bij 30 meter (nameting hoogtekaart).

Afbeelding 6. Schilderij raatstructuren; Overgang erf na omliggende gronden/raatakkers

Afbeelding 7. Principe van raatstructuren

Afbeelding 8. inrichtingsplan

HET INRICHTINGSPLAN

Afbeelding 9. De entree met de oude keienweg

4.1 Structuur in hoofdlijnen

Het terrein is in enkele deelgebieden te onderscheiden. De entree met de oude keienweg, het mysterieuze reliëf, de nieuwe raatstructuren, natuurparkeren en het erf.

De entree met de oude keienweg

Het ERFgoed maakt gebruik van de bestaande entree (naar de huidige parkeerplaatsen van Staatsbosbeheer). De oude keienweg is deels begroeid en dient schoon gemaakt te worden om de bestaande breedte maximaal te benutten. Het fietspad wordt gehandhaafd (eventueel kunnen de dominante witte paaltjes vervangen worden door enkele keien, zoals ze verderop ook liggen). Om fatsoenlijk elkaar te passeren wordt op twee plekken een passeerhaven (noordelijke zijde) aangelegd. Op deze plekken zijn al geen bomen aanwezig, waardoor er ruimte voldoende is.

Het mysterieuze reliëf

In dit terrein ligt veel reliëf waarvan de oorsprong niet te herleiden is. Er gaan verhalen over oude karresporen en zandverstuivingen. Of is het vergraven voor militair gebruik? De huidige situatie wordt in ieder geval behouden en geeft aanleiding voor boeiende verhalen.

Afbeelding 10. Mysterieuze reliëf

Afbeelding 11. De nieuwe raatstructuur

Afbeelding 12. Natuurparkeren en het ERFgoed

De nieuwe raatstructuren

Zoals in hoofdstuk 3 al naar voren is gekomen is dit gedeelte van het plan vormgegeven op basis van de eeuwenoude raatstructuren. Dit betekent niet dat de raatstructuren een exacte kopie van de celtic fields op het Noordsche Veld worden. Het formaat van de structuur en de verschijningsvorm met de walletjes zijn de belangrijkste elementen waarmee in de loop van de tijd passende invullingen worden toegepast. Deze passende invullingen zijn bijvoorbeeld; schrale heide terreintjes, spontane ontwikkeling natuur, speelnatuur, kleinschalige teelt van oude gewassen en inzet oude veerassen in terreinbeheer, enzovoort. De structuur geeft ook aanleiding voor routes (op de walletjes). Tevens is het denkbaar dat het verhaal van de actieve raatakkers en de hedendaagse verschijning verteld wordt. De raatstructuur zal door de tijd (na behoefte) worden ingevuld. In het ontwikkelingsplan is een eerste aanzet opgenomen als referentiebeeld.

Natuurparkeren

De nu aanwezige parkeerplaatsen bij het theehuis en de 20 verharde parkeerplaatsen van Staatsbosbeheer komen te vervallen. In het voorliggende plan worden functioneel 40 parkeerplaatsen, met een overloop van 30 parkeerplaatsen, opgenomen.

Er wordt geen traditionele “betonklinker/asfalt”-plein aangelegd, maar een parkeerplaats in de vorm van een natuurlijke plek om te parkeren. Het terrein dient voldoende “verhard” te worden (qua uitstraling moet gedacht worden aan bijvoorbeeld Graustabel) en biedt voldoende plek voor de functionele aantallen. De vorm is “los” en de aankleding met natuurlijke (veelal bestaande) begroeiing. De huidige begroeiing dient bij de uitwerking van het plan ingemeten te worden, zodat een beeld ontstaat waar wel en waar niet geparkeerd kan worden. Basisuitgangspunt is dat bij de aanleg van het natuurparkeren geen graafwerkzaamheden plaats zullen vinden. Eventuele benodigde egalisering (groter dan 30 cm) zal door ophoging van het bestaande maaiveld gerealiseerd worden.

Het erf

Het erf is gesitueerd in de oksel van verschillende bestaande (weg)structuren. De plek waar alles rondom het ERFgoed bij elkaar komt. Ruimtelijk is het erf verankerd aan de doorgaande weg richting het Noordsche Veld. Het glooiende reliëf en de bebouwing vormen de omzoming van de ruimte. Tussen de gebouwen door is er zicht richting het veld met de raatstructuren. De overgang van het erf naar het veld is “losjes”, zoals vroeger ook de agrarische erven rondom de raatakkers waren gelegen. Er zijn enkele “schapen”-paadjes door de heischrale vegetatie om vanaf het erf de omgeving in te trekken. De “oksel” wordt nog versterkt door aan beide zijde een bomenrij te plaatsen. Het erf zal hoofdzakelijk uit een halfverharding bestaan (Graustabel) en op enkele functionele plekken worden verhard. Het nieuwe erf bestaat hoofdzakelijk uit streekeigen beplantingen, halfverharding en enkele functionele plekken worden verhard.

4.3 Versterken van de natuurkwaliteit

Het plangebied van het ERFgoed Noordsche Veld beslaat ongeveer 6 hectare. In 1904 en 1950 bestond het terrein grotendeels uit wat we nu droge heide noemen (Beheertype N 07.01) Rond 1960 is het terrein, dus na dat op de percelen zuidelijker al bos was aangeplant, ontgonnen. Er is een bewerking gedaan van 50 cm diepploegen en het perceel is waarschijnlijk bemest met 100 tot 400 kg slakkenmeel per hectare. In 1962 zijn er grove dennen geplant. Het beheertype is N16.02 Droog bos met productie. In de oktober-storm van 2013 is het grootste gedeelte van het bos omgewaaid. Daarna heeft Staatsbosbeheer de overgebleven bomen gerooid en afgevoerd. In het terrein is daarna een struweel van berk en braam ontstaan, met de daarbij behorende waarden.

Via natuurlijke verjonging zal op de langere termijn in het plangebied opnieuw een opgaand bos ontstaan. De wens van Staatsbosbeheer is echter om het plangebied van het ERFgoed landschappelijk en ecologisch beter aan te laten sluiten bij het noordelijk gelegen perceel dat in ontwikkeling is en waar zich nu

Afbeelding 13. inrichtingsplan met de elementen genummerd

een heischrale vegetatie ontwikkelt. Daardoor ontstaat landschappelijk een sterkere samenhang. Ook ecologisch gezien is er winst te boeken.

Het idee is om binnen het plangebied de karakteristieke raatstructuur uit de IJzertijd, zoals die nog is terug te vinden op het Noordsche Veld, de basis te laten zijn van het landschappelijke ontwerp. De walletjes die de percelen van circa 30x30 meter begrenzen zijn maximaal 100 cm hoog en worden in westelijke richting steeds lager. De walletjes worden - grotendeels 'op handkracht' - geconstrueerd met plaggen uit het plangebied zelf. Binnen dit raamwerk zou zich voornamelijk een heide-achtige vegetatie moeten kunnen ontwikkelen. In westelijke richting is meer ruime voor ruigere vegetaties en laag blijvend struweel van brem en braam.

Daarnaast zou er ruimte moeten zijn om binnen enkele van de ontstane perceeltjes in een wisselteelt oude landbouwgewassen te verbouwen. Uit pollenanalyses van de raatakkers op het Noordsche Veld is bekend welke gewassen hier ruim tweeduizend jaar geleden verbouwd werden. De gewassen kunnen in de beginfase van de ontwikkeling ook worden ingezet om de grond te verschrallen, waarna later de meer heischrale vegetaties kunnen worden ontwikkeld.

De hierdoor ontstane lappendeken biedt een nieuw leef- en voedselgebied voor diverse planten- en diersoorten. Te denken valt aan levendbarende hagedis, hazelworm, bruine vuurvlieder, hooibeestje, zand-blauwtje, jeneverbes et cetera. Het gebied wordt daarmee ook geschikter voor soorten als boomleeuwerik, roodborsttapuit, geelgors en wellicht grauwe klauwier. In de wintermaanden zijn de akkertjes een extra voedselbron voor rondtrekkende groepen vinken, ringmussen en gorzen.

Het hierboven beschreven plan wordt ondersteund door het rapport 'Ecologische beoordeling van het verplaatsen van een theehuis bij Norg' zoals opgesteld door Altenburg & Wymenga (A&W-rapport 2218).

4.2 De verschillende elementen

Hierna volgt een opsomming van de elementen die worden toegepast. Belangrijk is dat de exacte invulling van de verschillende raatstructuren door de tijd worden ontwikkeld.

1. Ontsluiting ERFgoed via bestaande entree;
2. Passeerhaventje (halfverharding) langs keienweg, in bestaande opengevallen ruimtes in de bomenrij;
3. Saneren bestaande situatie en omvormen naar bos volgens beheertype N15.02 'Dennen-, eiken- en beukenbos';
4. Handhaven reliëf en instandhouden huidig beheer (heischrale vegetatie);
5. Natuurlijk parkeren in huidig groen, 40 st. met een overloop van 30st.;
6. Loopverbinding met Donderboerkamp, niet voor auto's;
7. ERFgoed; bestaande uit halfverharding met op functionele (zoals: routes, terras, laden en lossen) plekken (beton en/of hout) verharding. Rondom de bebouwing reliëf met daarop natuurlijke vegetatie. Op de helling van het reliëf een "natuurlijke" tribune richting het landschap (7a). Bij het gebouw mogelijkheid voor een terras in een natuurlijke setting (7b);
8. Verschillende "schapenpaadjes" door de vegetatie (deze ontstaan 'spontaan');
9. De raatstructuur als "reliëf" zichtbaar in het landschap (wordt door de tijd ontwikkeld). Reliëf is maximaal 100cm hoog en staat nu indicatief op de kaart om een beeld te generen;
10. Een biologisch akkertje (indicatief op de kaart; krijgt een plek binnen de structuur);
11. Speelnatuur binnen de raatstructuur (indicatief op de kaart; krijgt op meerdere plekken binnen de structuur een plek);
12. Heischrale vegetatie (indicatief op de kaart; krijgt op meerdere plekken binnen de raatstructuur een plek);
13. Visuele verbinding met de omgeving (beekdal/Noordsche Veld).
14. Oude historische weg weer als wandelverbinding herstellen

Binnen het plangebied wordt ook ruimte geboden aan 'speelnatuur'. In het plangebied zal daardoor betreding plaatsvinden in een van oost naar west afnemende intensiteit. Definitief - rapportage ERFgoed Noordsche Veld 27

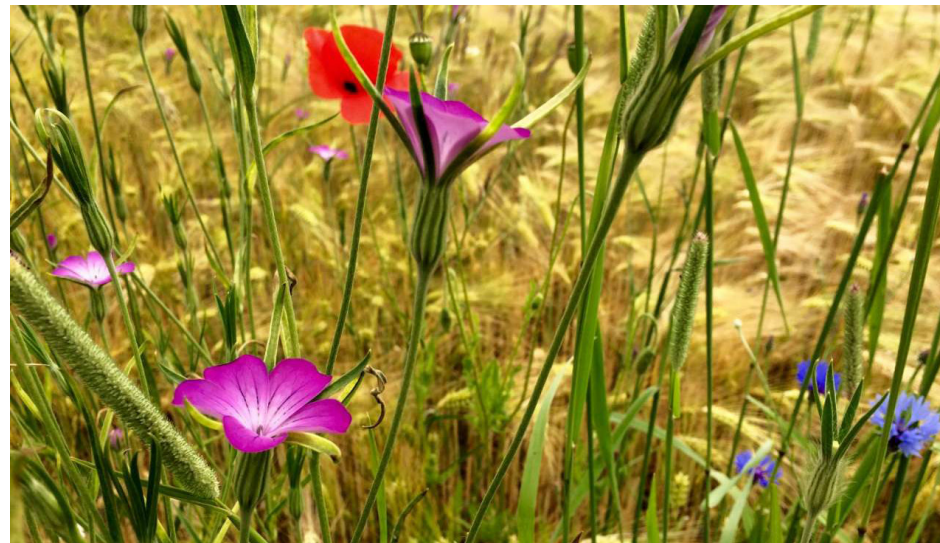

Afbeelding 14. Collage van sfeerbeelden

Afbeelding 15. Relief raatstructuur

Afbeelding 16. biologisch akkertje

Afbeelding 17. Educatie

Afbeelding 18. Schapenpad (struinpadden)

Afbeelding 19. een voorbeeld van halfverharding (Graustabiel)

Afbeelding 20. natuurlijkspeken

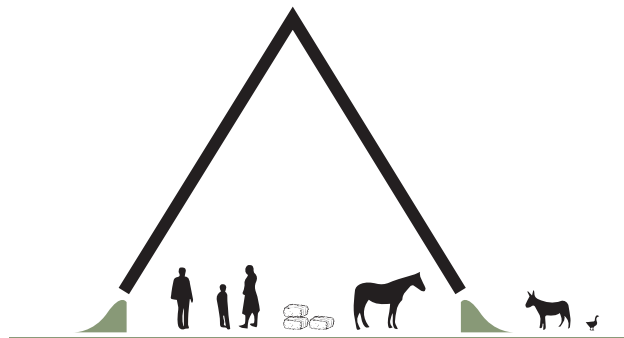
Afbeelding 21. Schapen als voorbeeld om natuur te beheren

Afbeelding 22. Het huidige keienpad behouden (onderhouden).

IDENTITEIT CONCEPT

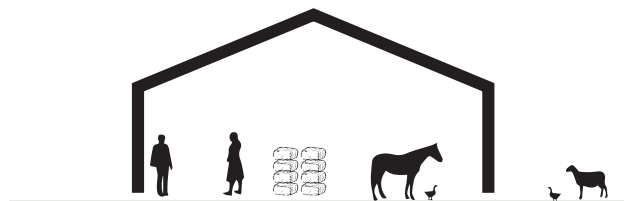
evolutie cultuurhistorische boerderij-typologie

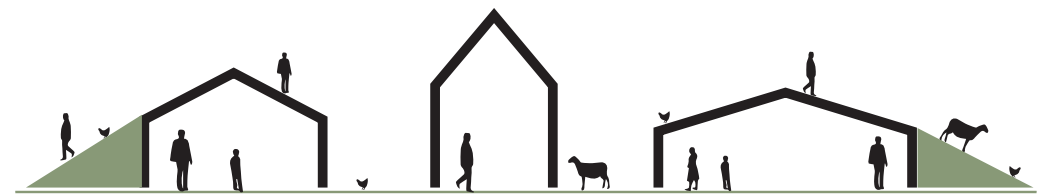
primitieve hut boerderij

ensemble boerderij

schuur boerderij

landschaps boerderij

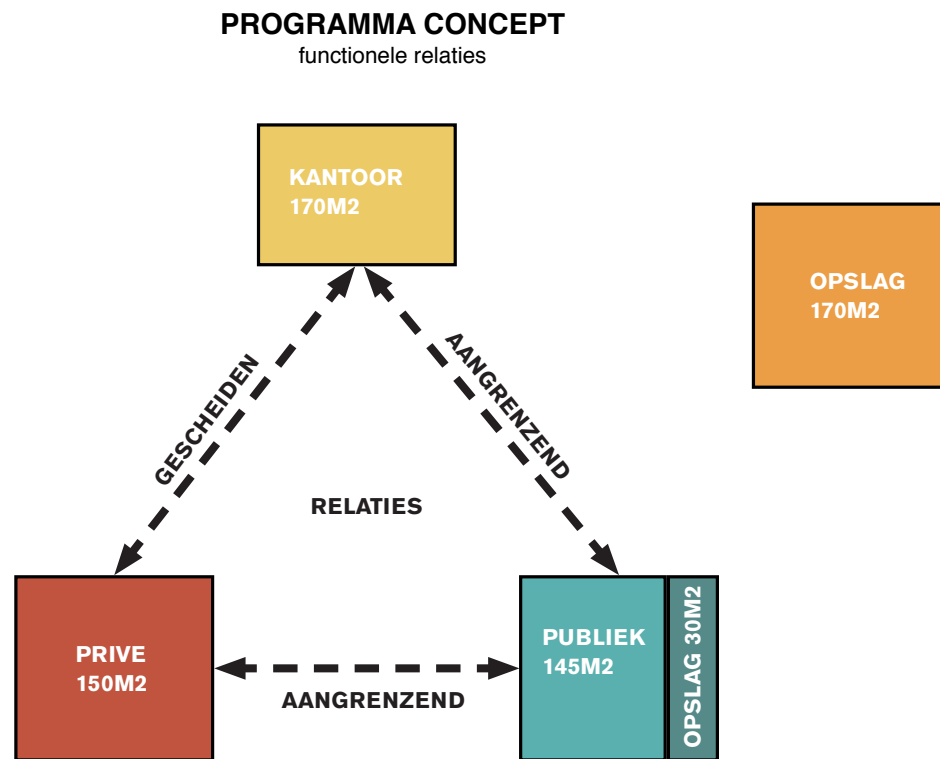
5

BEBOUWING IN RELATIE MET HET LANDSCHAP

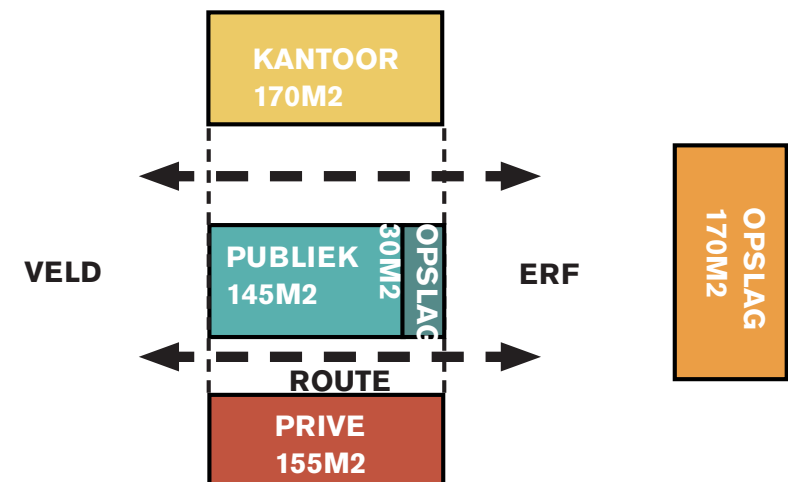
5.1 Evolutie cultuurhistorische boerderij-typologie

Om de te realiseren bebouwing aan te laten sluiten met de bebouwing in de omgeving is gekeken naar het lokaal veel voorkomende archetype van de boerderij. In de basis bestaat de vroege bebouwing uit een primitief bouwwerk waarin meerdere functie in een open ruimte waren gesitueerd. In de loop der tijd ontwikkelde dit tot een meer traditionele boerderij waarbij de functie nog steeds onder

Programma-gebouwen

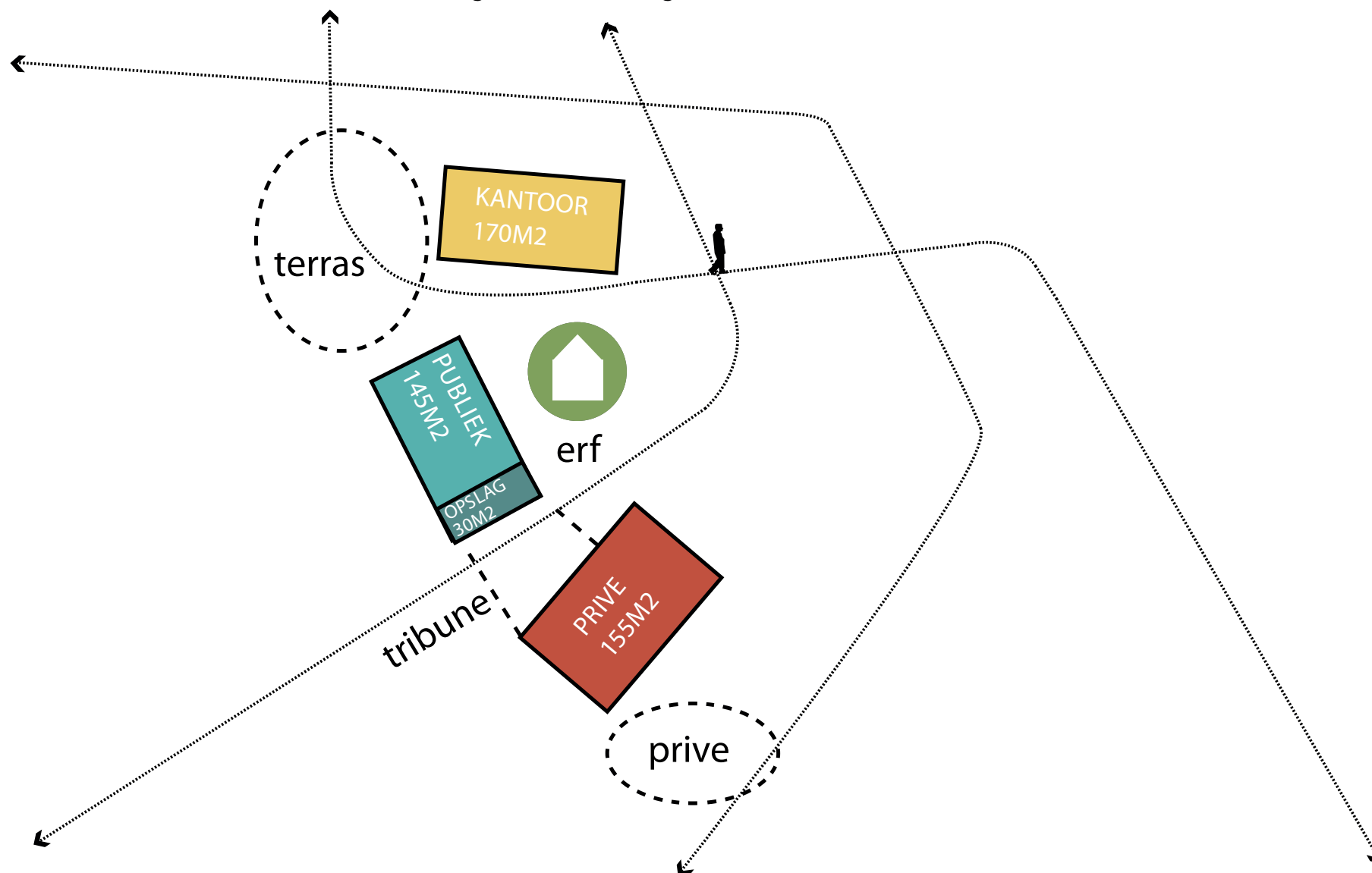

PROGRAMMA CONCEPT
programma scheiden door verbindingen

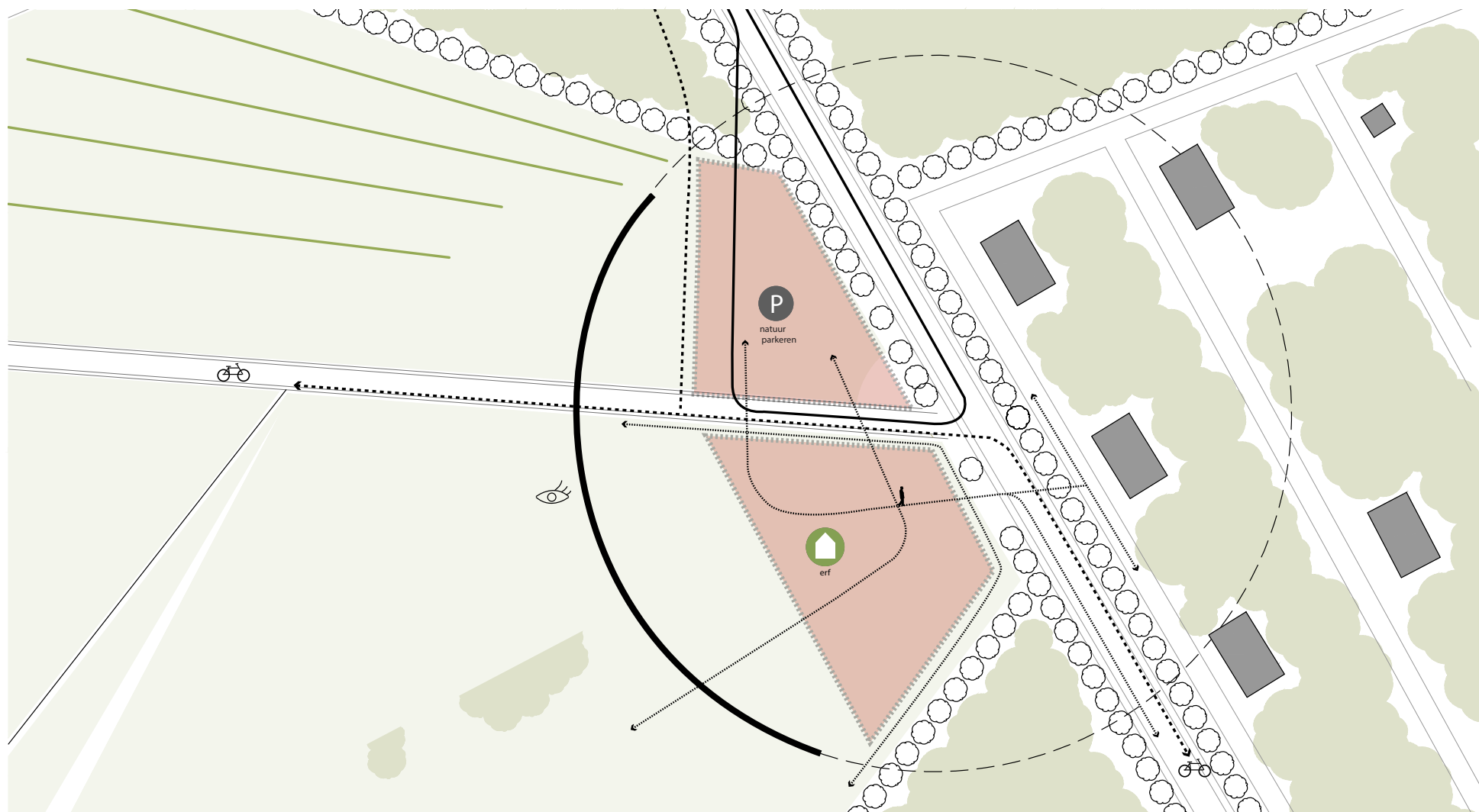
PROGRAMMA CONCEPT

verrassing door verdraaiing volumes ensemble

LANDSCHAPS UITGANGSPUNTEN

routes, parkeren, erf

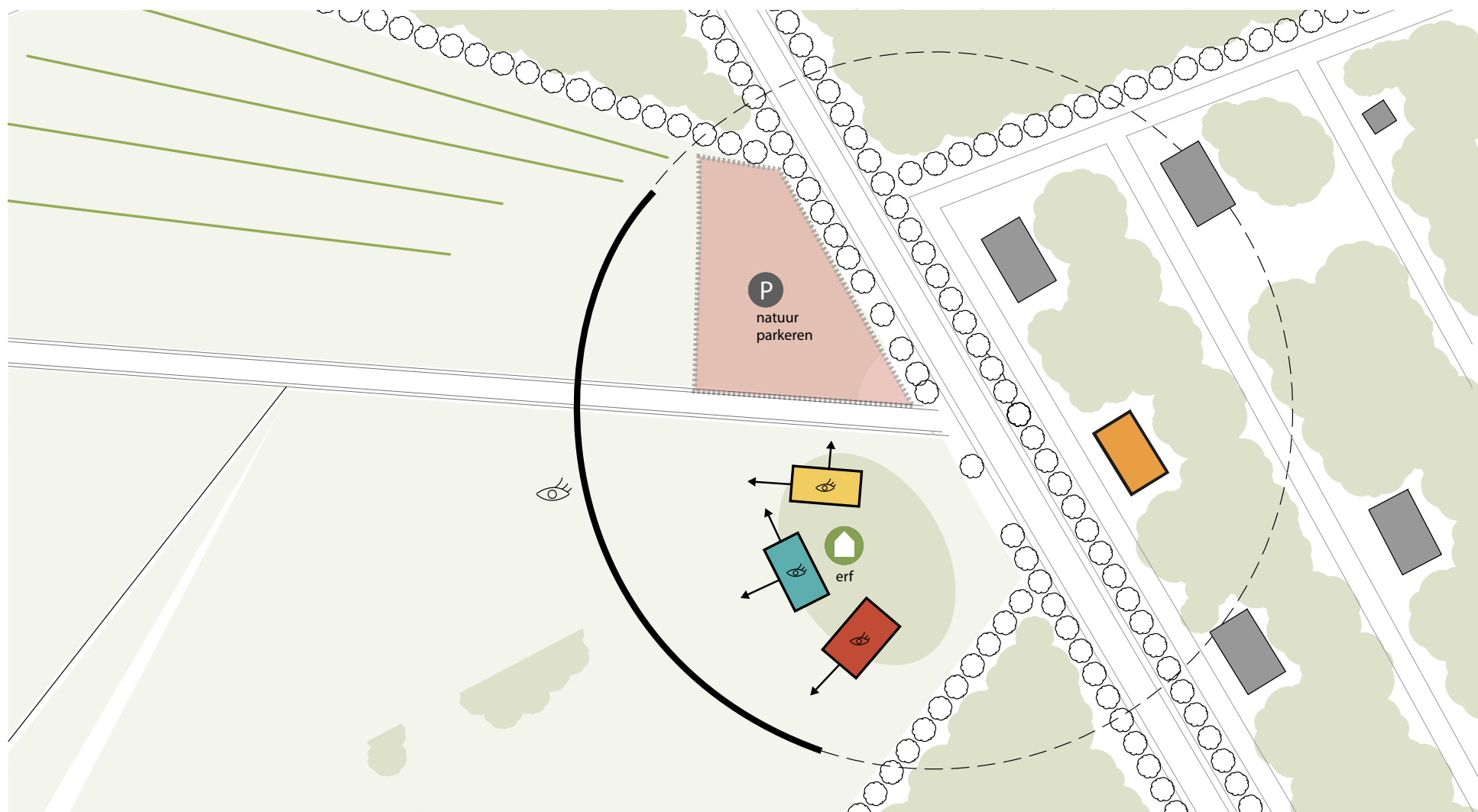
één dak waren gesitueerd maar inpandig werden gescheiden door wanden. Door de grootschalige ontwikkeling van de boerderijen ontstonden erven met meerdere monofunctionele opstallen. De evolutie van het archetype boerderij is toe aan een nieuwe stap die meer samenhangt met de natuur. Een typologie waarin gebouw en natuur meer in elkaar overlopen. Het nieuwe gebouwtype moet enerzijds worden beschouwd als landschap en anderzijds als gebouw.

5.2 Symbiose gebouw en omgeving

De toe te voegen bebouwing wordt verdeeld in drie kleinere eenheden waardoor het geheel geen blokkade voor het omliggende gebied vormt. Tussen de bebouwing zijn mooie zichtlijnen naar het gebied met de raatstructuren te zien. Het nieuwe erf betreft een natuurlijk landschap dat tegen de bebouwing oploopt, waardoor de grens tussen knooppunt van grote wegen en de entree van het gebied door middel van kleinere wegen vervaagt. Natuur en bebouwing lopen in elkaar over. Hierdoor is het mogelijk om ook op de gebouwen te komen voor een vergezicht over het landschap.

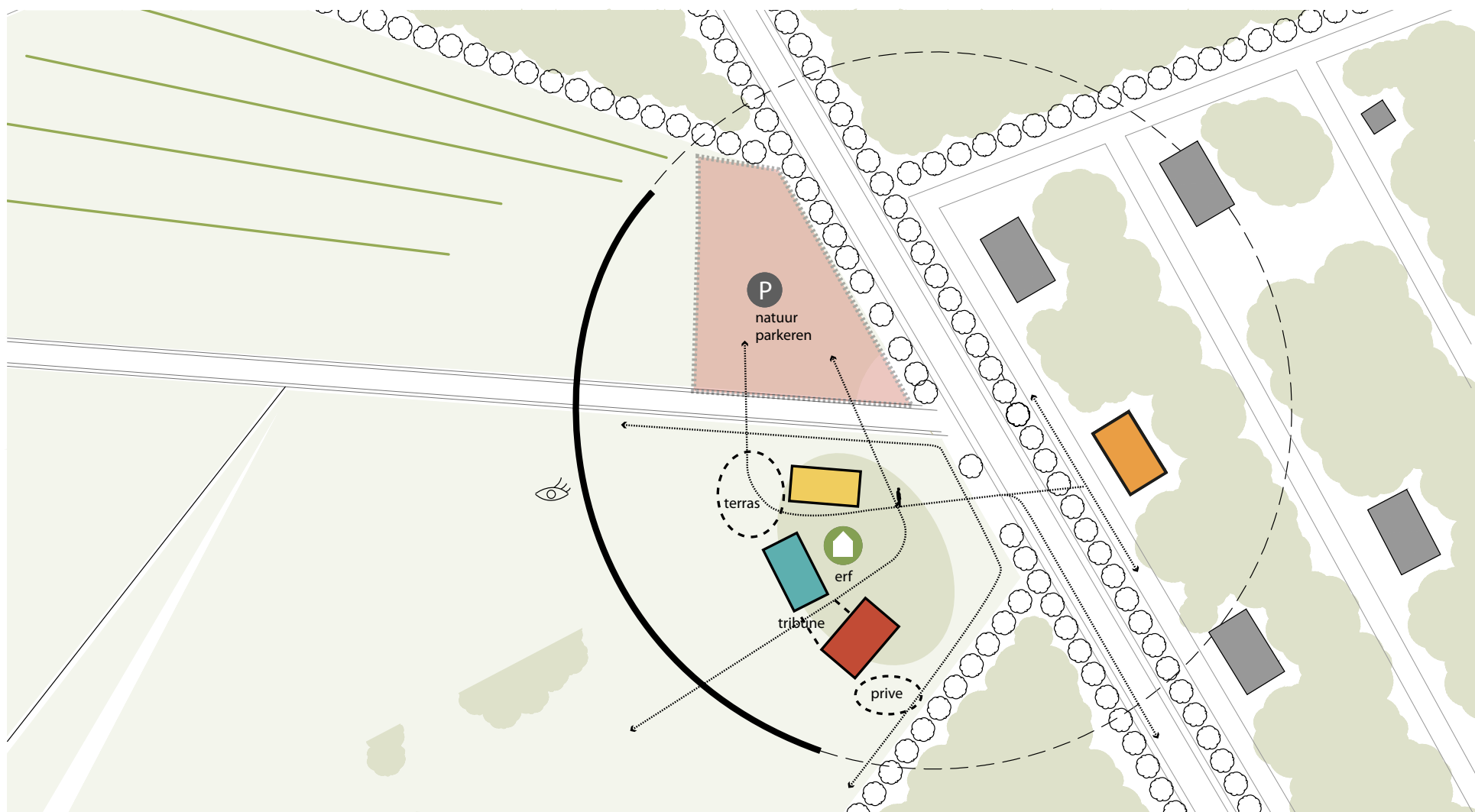
POSITIONERING VOLUMES

alle gebouwen hebben een eigen richting

POSITIONERING VOLUMES

plaatsing volumes maakt ruimte en laat ruimte om plekken te maken

Referentie - bebouwing

6

BEELDKWALITEIT VAN DE BEBOUWING

6.1 Stedenbouwkundig en landschappelijke

situering

1. Op de kavel is een ensemble van 3 gelijkwaardige hoofdgebouwen gesitueerd; een informatiecentrum, een kantoor en een woonhuis.
2. De hoofdgebouwen (met de daarin eventueel opgenomen de functies van bijgebouwen) staan op belangrijke “landschappelijke” lijnen die zijn bepaald in het landschapsplan (overeenkomstig de situering aangegeven in Hoofdstuk 4.1);
3. Het landschap en de bebouwing lopen in elkaar over;
4. De bebouwing oriënteert zich op het achter-gebied met de raatstructuur;
5. De ruimte tussen de bebouwing zorgt voor een open ensemble;
6. De bijbehorende bouwwerken zijn completerend aan de hoofdbebouwing.

6.2 Massa en vorm

7. De hoofdgebouwen en de bijbehorende bouwwerken worden gerealiseerd in een langgerekte vorm zonder (onder- of nevenschikte) aanbouwen;
8. De hoofdgebouwen krijgen een schuin dak. De richting is niet vooraf gedefinieerd waardoor een diversiteit aan volumes kan ontstaan.
9. De daken van de hoofdgebouwen kunnen worden gebruikt als zonnedak, terras/ uitkijkpunt/ groendak/ of als onderdeel van het volume.

Referentie - bebouwing

10. De bijbehorende bouwwerken hebben een kaphoogte ondergeschikt aan het hoofdgebouw;
11. Maximale kaphoogte voor de hoofdgebouwen: 9 meter;
12. Maximale goothoogte voor zowel hoofdgebouw als bijbehorende bouwwerken: 4 meter;

6.3 Materiaal-, kleurgebruik en detaillering

13. Het dakvlak van het hoofdgebouw en bijbehorende bouwwerken wordt gemaakt van hetzelfde materiaal, belegd met geïntegreerde zonnepanelen of groendak;
14. Het dak van het hoofdgebouw en bijbehorende bouwwerken hebben een warme en landelijke kleurstelling die passend zijn in het landschap;
15. Er worden natuurlijke materialen (naturel van kleur) toegepast die passen in het landschap. Zoals; hoofdzakelijk hout en incidenteel zink, koper, cortenstaal en/of baksteen, beton, natuursteen, zijn hierbij mogelijk;
16. Kunststof beplating, spiegellende en glimmende oppervlakken zijn niet toegestaan (muv glas).

6.4 Bijbehorende bouwwerken *(aan- en uitbouwen, bijgebouwen)*

17. De bijbehorende bouwwerken krijgen dezelfde hoofdvorm als van de hoofdmassa/woning, maar zijn in lengte ondergeschikt aan de woning;
18. De bijbehorende bouwwerken zijn qua vormgeving nooit hoger dan het hoofdgebouw.

6.5 Dakopbouwen en dakkapellen

19. Dakkapellen zijn niet toegestaan op het dak van het hoofdgebouw en de bijbehorende bouwwerken;

Referentie - interieur

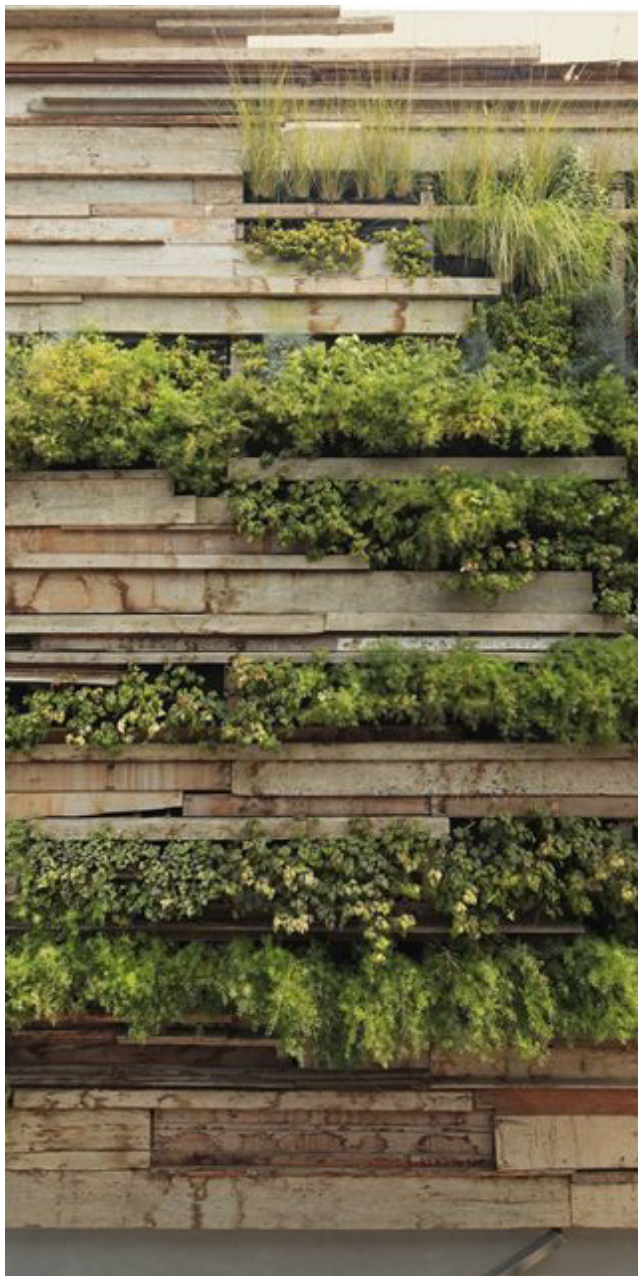
- 20. Lichtstraten en daklichten zijn wel mogelijk, mits in hetzelfde vlak als het dakvlak;
- 21. Installaties worden nooit in het zicht geplaatst

6.6 Overkappingen (incl. carports)

- 22. Overkapping(en) (incl. carports) kunnen worden gerealiseerd indien deze complementair zijn aan de bebouwing.

Opmerking: Referentiebeelden in dit document maken formeel geen deel uit van de beeldkwaliteitscriteria.

Colofon

De rapportage Ontwikkelingsplan ERFgoed Noordsche Veld is een uitgave van Eelerwoude en Studio NOA.

Projectgegevens

Project: 7256
Redactie: Eelerwoude
Vormgeving: Eelerwoude
Drukwerk: Eelerwoude, Diever
Bestandsnaam: 160705_SSc_7256_rapportage ontwikkelingsplan ERFgoed Noordsche Veld t.indd

Projectteam Eelerwoude en Studio NOA

Projectleider: Mark Elshof
Landschapsarchitect: Stephan Schorn BNT
Projectsecretaresse: Josee Gijsbers
Architect: Christiaan van Hegelsom SBA

Eelerwoude heeft vestigingen in Goor, Diever en Culemborg.
Studio Noa heeft vestigingen in Amsterdam en Beijing

© Eelerwoude 2016, niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van Eelerwoude, Mossendamsdwarsweg 3, 7470 AB Goor.